

"Yokluk" ve "hiçlik" kavramları ile ilgili Risalelerde bilgi var mı?

"Hem adem-i mutlak zaten yoktur. Çünkü bir ilm-i muhîr var. Hem daire-i ilm-i İlâhînin harici yok ki, birşey ona atılsın. Daire-i ilim içinde bulunan adem ise, adem-i haricîdir ve vücud-u ilmîye perde olmuş bir ünvandır. Hattâ, bu mevcudat-ı ilmiyeye, bazı ehl-i tahkik 'a'yân-ı sâbite' tabir etmişler. Öyleyse, fenâyâ gitmek, muvakkaten haricî libasını çıkarıp, vücud-u mânevîye ve ilmîye girmektir. Yani, hâlik ve fânî olanlar, vücud-u haricîyi bırakıp, mahiyetleri bir vücud-u mânevî giyer, daire-i kudretten çıkıp daire-i ilme girer." (1)

Mutlak anlamda yokluk ve hiçlik diye bir şey yoktur. Zira ezeli ve ebedi vacibü'l vücud olan Allah, mutlak yokluk kavramına müsaade etmez. Nasıl ışık ile karanlığın aynı anda aynı mekanda bulunması imkansız bir şey ise, mutlak yokluk ile mutlak varlığın da beraber bulunmaları mümkün değildir. Yani Allah varsa mutlak yokluk yoktur. Allah da ezeli ve ebedi olarak var olduğuna göre; mutlak anlamda yokluk diye bir şey de söz konusu olamaz.

Özet olarak; ezeli ve ebedi bir varlık, ezeli ve ebedi olarak hiçlik ve yokluğa fırsat da vermez imkan da vermez. Bu yüzden yokluk diye bir şey yoktur.

(1) bk. [Mektubat, On Beşinci Mektup.](#)